

FÖRSTAINSTANSRÄTTENS DOM
(femte avdelningen i utökad sammansättning)
den 30 april 1998 *

I mål T-214/95,

Vlaams Gewest (flamländska regionen), företrädd av advokaten Alfred L. Merckx, Bryssel, delgivningsadress: advokatbyrån Duro och Lorang, 4, boulevard Royal, Luxemburg,

sökande,

mot

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av Pieter Van Nuffel och Anders Christian Jessen, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud, delgivningsadress: rättstjänsten, Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg, Luxemburg,

svarande,

angående en talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut 95/466/EG av den 26 juli 1995 om det stöd som den flamländska regionen har beviljat det belgiska bolaget Vlaamse Luchttransportmaatschappij NV (EGT L 267, s. 49),

meddelar

* Rättegångsspråk: nederländska.

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(femte avdelningen i utökad sammansättning)

sammansatt av ordföranden R. García-Valdecasas samt domarna V. Tiili, J. Azizi, R. M. Moura Ramos och M. Jaeger,

justitiesekreterare: byrådirektören A. Mair,

med hänsyn till det skriftliga förfarandet och efter det muntliga förfarandet den 25 september 1997,

följande

Dom

Tillämpliga bestämmelser

Artikel 92.1 i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (nedan kallat fördraget) har följande lydelse:

”Om inte annat föreskrivs i detta fördrag, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna”.

- 2 Artikel 92.3 c i fördraget ger kommissionen möjlighet att undantagsvis förklara sådant stöd förenligt med den gemensamma marknaden som är avsett att "underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset".
- 3 Den 20 maj 1992 fastställde kommissionen gemenskapsprinciper för stöd till små och medelstora företag (EGT C 213, s. 2). I punkt 3.2 i dessa principer görs undantag från den anmälningsskyldighet som föreskrivs i artikel 93.3 i fördraget beträffande stöd vars totala belopp, för en viss utgiftskategori, understiger 50 000 ecu under en period av tre år. Enligt punkt 1.6 skall dock dessa principer inte tillämpas på stöd som beviljas företag inom sektorer som omfattas av särskilda gemenskapsregler för statligt stöd, till exempel transportsektorn.
- 4 Kommissionen fastställde de bestämmelser som är tillämpliga på statligt stöd till företag inom luftfartssektorn i meddelande 94/C 350/07, med rubriken "Tillämpning av artiklarna 92 och 93 i EG-fördraget och artikel 61 [i avtalet om upprättandet av Europeiska ekonomiska samarbetsområdet] på statligt stöd inom luftfartssektorn" (EGT C 350, 1994, s. 5, nedan kallade riktlinjerna). I punkt 50 (kapitel IX) i dessa riktlinjer fastslås att det förenklade förfarande för godkännande som är avsett för stödprogram för små och medelstora företag inte skall tillämpas på stöd inom transportsektorn.
- 5 Riktlinjerna omfattar stöd som medlemsstaterna beviljar lufttransportföretag inom gemenskapen (kapitel II, punkt 10). I punkt 51 (kapitel X) anges att kommissionen skall tillämpa dem från den dag då de offentliggörs i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* och vid lämplig tidpunkt skall besluta om deras uppdatering.
- 6 I punkt 8 (kapitel I.4) anges att kommissionen "önskar åstadkomma en situation där lufttransportföretagen i gemenskapen faktiskt kan konkurrera på lika villkor".

7 I punkt 14 (kapitel III) preciseras att "[d]irekt stöd som är avsett att kompensera driftsförluster är generellt sett oförenligt med den gemensamma marknaden och kan inte bli föremål för undantag."

8 I kapitel V i riktlinjerna, vilket särskilt rör sådana undantag för utvecklingen av vissa näringsverksamheter som kan beviljas i enlighet med artikel 92.3 c i fördraget och artikel 61.3 c i avtalet om upprättandet av Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (nedan kallat EES-avtalet), föreskrivs att omstruktureringsstöd endast kan förklaras förenliga med den gemensamma marknaden på vissa villkor. Enligt ett av dessa villkor skall stödet ingå i ett övergripande program för omstrukturering som skall godkännas av kommissionen (punkt 38.1 i riktlinjerna). Ett program som finansieras med statligt stöd skall inte anses "strida mot det gemensamma intresset" om det inte har till syfte att öka det berörda bolagets kapacitet och utbud till nackdel för dess direkta europeiska konkurrenter (punkt 38.4 i riktlinjerna).

9 Slutligen inrättas det i punkt 50 (kapitel IX), i syfte att förenkla administrationen, ett förenklat förfarande för godkännande av stödordningar som är av mindre betydelse inom luftfartssektorn. Det anges att kommissionen skall tillämpa ett förenklat förfarande för godkännande vid antagande av nya stödordningar eller vid ändringar av befintliga stödordningar, som har anmälts i enlighet med artikel 93.3 i fördraget, om

— det stödbelopp som beviljas en och samma mottagare inte överstiger en miljon ecu under en treårsperiod,

— stödet är knutet till specifika investeringsmål, med bortseende från driftsstöd.

Faktiska omständigheter i målet

- 10 Vlaamse Luchttransportmaatschappij NV (nedan kallat VLM) är ett privat flygbolag som är etablerat i Antwerpen. Det bildades den 21 februari 1992 med ett startkapital på 10 miljoner BFR. Kapitalet ökades sedan vid flera tillfällen och uppgick till 75 miljoner BFR vid årsslutet 1993 och till 100 miljoner BFR år 1994. Sedan år 1993 erbjuder bolaget reguljära flygningar mellan bland annat Antwerpen och London (London City Airport) samt mellan Rotterdam och London (London City Airport).
- 11 Linjen Antwerpen — London trafikeras även av andra bolag, bland annat det brittiska företaget Cityflyer Express Ltd (nedan kallat Cityflyer), som flyger från Gatwick.
- 12 Den 17 december 1993 beviljade den flamländska regionen, utan någon föregående anmälan till kommissionen, VLM ett räntefritt lån på 20 miljoner BFR, som årligen skulle amorteras med 4 miljoner BFR från och med det andra året.
- 13 I lånevtalet anges följande:

”Artikel 1: Voorwerp

De begunstigde verbindt zich tot de verdere uitbouw en exploitatie van meerdere Europese vliegroutes.

Ter ondersteuning van deze activiteit verleent het Gewest de begunstigde een terugbetaalbaar renteloos voorschot.

[...]

Artikel 3: Voorwaarden

Voor de duur van het contract is voor de vervreemding of hypothekering van onroerend en roerend patrimonium en het handelsfonds van de zaak alsook voor de vervreemding van bepaalde activa van de begunstigde vooraf instemming nodig van het Gewest.

Bij wijziging van de aandeelhoudersstructuur is vooraf de instemming van het Gewest vereist.

Het kapitaal van de onderneming mag tijdens de duur van het contract niet worden verlaagd zonder voorafgaande toestemming van het Gewest.

Indien deze voorwaarden niet worden nageleefd, is de overeenkomst onmiddellijk opzeggbaar en wordt het voorschot onmiddellijk opeisbaar.

[...]”

(”Artikel 1: Syftet

Mottagaren förbinder sig att fortsätta utvecklingen och driften av flera europeiska flyglinjer.

Den flamländska regionen beviljar mottagaren ett räntefritt lån som stöd till denna verksamhet.

...

Artikel 3: Villkor

Under kontraktets löptid, krävs den flamländska regionens medgivande i förväg för avyttring eller pantförskrivning av lös och fast egendom samt av bolagets näringsverksamhet, liksom för avyttring av vissa tillgångar i Vlaamse Luchttransportmaatschappij NV.

Varje förändring av aktieinnehavsstrukturen skall godkännas i förväg av regionen.

Under kontraktets löptid får företagets aktiekapital inte sänkas utan föregående godkännande av regionen.

Om dessa villkor inte iakttas, kan kontraktet omedelbart hävas och lånet omedelbart utkrävas.

...”)

14 Till följd av ett klagomål från Cityflyer inledde kommissionen den 16 november 1994 det förfarande som föreskrivs i artikel 93.2 i fördraget (EGT C 359, 1994, s. 2).

15 Cityflyer och flygbolaget British Airways inkom med synpunkter. De begärde att kommissionen skulle konstatera att det räntefria lånet utgjorde ett stöd som var oförenligt med den gemensamma marknaden.

16 Den 23 januari 1995 inkom även den belgiska regeringen med synpunkter.

17 Kommissionen avslutade förfarandet med att den 26 juli 1995 fatta beslut 95/466/EG om det stöd som den flamländska regionen har beviljat det belgiska bolaget Vlaamse Luchttransportmaatschappij NV (nedan kallat det ifrågasatta beslutet). Beslutet delgavs den belgiska regeringen den 25 september 1995 och publicerades i Europeiska gemenskapernas officiella tidning den 9 november 1995 (EGT L 267, s. 49).

18 I beslutet fann kommissionen att det lån som den flamländska regionen hade beviljat VLM innehöll delar av olagligt statligt stöd, eftersom det hade givits till företaget i strid med bestämmelserna i artikel 93.3 i fördraget. Den ansåg även att dessa delar av stödet var oförenliga med den gemensamma marknaden i den mening som avses i artikel 92 i fördraget och artikel 61 i EES-avtalet (artikel 1 i det ifrågasatta beslutet). Kommissionen förelade därför Belgien att förordna att lånet skulle påföras en räntesats på 9,3 procent (artikel 2) och att kräva återbetalning av det stöd

som motsvarade en räntesats på 9,3 procent på det belopp som utlånats sedan den dag då lånet gavs (artikel 3). Denna räntesats på 9,3 procent erhöles genom en addition av den normala räntesats på 7,3 procent som gällde för belgiska statspapper år 1994 och en riskpremie på 2 procent (sista stycket i avsnitt V i det ifrågasatta beslutet).

Förfarande

- 19 Talan i detta mål väcktes genom en ansökan som ingavs den 27 november 1995 och som registrerades följande dag.
- 20 På grundval av referentens rapport beslutade förstainstansrätten (femte avdelningen i utökad sammansättning) att inleda det muntliga förfarandet. Parterna utvecklade sin talan och svarade på förstainstansrättens frågor vid offentligt sammanträde den 25 september 1997.

Yrkanden

- 21 Sökanden har yrkat att förstainstansrätten skall

— ogiltigförklara det ifrågasatta beslutet, samt

— förplikta svaranden att ersätta rättegångskostnaderna.

22 Svaranden har yrkat att förstainstansrätten skall

— ogilla talan, samt

— förplikta sökanden att ersätta rättegångskostnaderna.

23 Vid det offentliga sammanträdet yrkade svaranden att talan skulle avvisas.

Upptagandet till sakprövning

Parternas argument

24 Enligt svaranden skall talan avvisas med stöd av artikel 173 andra stycket i EG-fördraget, eftersom sökanden inte är en medlemsstat. Talan skall även avvisas enligt artikel 173 fjärde stycket i fördraget, eftersom det omtvistade beslutet inte är riktat till sökanden och detta inte heller direkt och personligen berör denne. Sökanden har för övrigt inte något eget intresse av att föra talan mot det ifrågasatta beslutet. Sökandens intresse av att få saken prövad grundar sig på att den har beviljat det omtvistade stödet och sammanfaller därför med den belgiska statens intresse av samma sak (domstolens dom av den 10 juli 1986 i mål 282/85, DEF1 mot kommissionen, REG 1986, s. 2469).

25 Sökanden anser att den, såsom självständig juridisk person med behörighet att bevilja det omtvistade lånet, är direkt och personligen berörd i den mening som avses i artikel 173 andra stycket i fördraget, på samma sätt som Konungariket Belgien, som det ifrågasatta beslutet är riktat till (domstolens dom av den 8 mars 1988 i förenade målen 62/87 och 72/87, Exécutif régional wallon och Glaverbel mot kommissionen, REG 1988, s. 1573).

Förstainstansrättens bedömning

- 26 Det skall till att börja med påpekas att förstainstansrätten enbart är behörig att som första instans pröva talan om ogiltigförklaring i mål som omfattas av artikel 173 fjärde stycket i fördraget (rådets beslut 94/149/EKSG, EG av den 7 mars 1994 om ändring av beslut 93/350/Euratom, EKSG, EEG av den 8 juni 1993 om ändring av beslut 88/591/EKSG, EEG, Euratom av den 24 oktober 1988 om inrättandet av Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt, EGT L 66, s. 29; svensk specialutgåva, område 1, volym 3, s. 110). Förstainstansrätten är däremot inte behörig att pröva talan i mål som en medlemsstat, rådet eller kommissionen har väckt med stöd av artikel 173 andra stycket i fördraget.
- 27 Enligt artikel 173 fjärde stycket i fördraget får varje fysisk eller juridisk person väcka talan mot ett beslut som, även om det utfärdats i form av ett beslut riktat till en annan person, direkt och personligen berör honom.
- 28 I detta fall är det ifrågasatta beslutet riktat till Konungariket Belgien. Det finns därvid anledning att framhålla att det tydligt framgår av fördragens allmänna uppbyggnad att begreppet medlemsstat — i den mening som avses i fördragets bestämmelser, och i synnerhet bestämmelserna om domstolsprövning — enbart avser regeringarna för de medlemsstater som ingår i Europeiska gemenskapen. Begreppet kan därför inte även anses omfatta regeringar för regioner eller autonoma gemenskaper, oavsett omfattningen av den behörighet som de har tilldelats (domstolens beslut av den 21 mars 1997 i mål C-95/97, Région wallonne mot kommissionen, REG 1997, s. I-1787, punkt 6, och av den 1 oktober 1997 i mål C-180/97, Regione Toscana mot kommissionen, REG 1997, s. I-5245, punkt 6). Den flamländska regionen har följaktligen inte någon talerätt enligt artikel 173 andra stycket i fördraget. Däremot skall den, med hänsyn till att den är en juridisk person enligt belgisk nationell rätt, anses som en juridisk person i den mening som avses i artikel 173 fjärde stycket i fördraget (beslut i ovannämnda mål Région wallonne mot kommissionen, punkt 11, och Regione Toscana mot kommissionen, punkt 11, se även generaladvokat Lenz förslag till avgörande i det ovan i punkt 25 nämnda målet Exécutif régional wallon och Glaverbel mot kommissionen, REG 1988, s. 1573, 1581, 1582).

- 29 Det ifrågasatta beslutet berör direkt och personligen den flamländska regionens rättsliga ställning. Beslutet hindrar nämligen direkt denna från att utöva sin egen behörighet på sätt som den önskar — i detta fall bevilja det omtvistade stödet — och tvingar den flamländska regionen att ändra det låneavtal som den har slutit med VLM.
- 30 Härav följer att den har ett eget intresse av att föra talan mot beslutet. Den flamländska regionens situation kan inte jämföras med situationen för Comité de développement et de promotion du textile et de l'habillement i målet DEFI mot kommissionen, nämnt i punkt 24 ovan. I det målet bestämde den franska regeringen kommitténs förvaltning och politik och definierade således även de intressen som den skulle försvara (punkt 18). I detta fall förefaller det däremot inte som om den belgiska förbundsregeringen skulle kunna bestämma hur den flamländska regionen skall utöva sin egen behörighet, exempelvis i fråga om att bevilja stöd till företag.
- 31 Av vad som har anförts ovan följer att talan kan upptas till sakprövning.

Prövning i sak

- 32 Sökanden har framfört tre grunder till stöd för sin talan:

- Åsidosättande av artikel 92.1 i fördraget.
- Åsidosättande av artikel 92.3 c i fördraget.
- Åsidosättande av den motiveringsskyldighet som föreskrivs i artikel 190 i fördraget.

Den sistnämnda grunden består av tre delar:

- Bristfällig motivering av det omtvistade beslutet med avseende på tillämpningen av artikel 92.1 i fördraget (första delen).
 - Bristfällig motivering av förkastandet av argumentationen om ett undantag för stöd av ringa betydelse inom luftfartssektorn (andra delen).
 - Bristfällig motivering med avseende på tillämpningen av artikel 92.3 c i fördraget (tredje delen).
- 33 Eftersom de två första delgrunderna av den tredje grunden avser åsidosättande av motiveringsskyldigheten vad beträffar förutsättningarna för att tillämpa artikel 92.1 i fördraget, skall förstainstansrätten pröva dessa direkt efter den första grunden.

Den första grunden: Åsidosättande av artikel 92.1 i fördraget

Parternas argument

- 34 Sökanden anser att med hänsyn till att stödbeloppet är så ringa att det inte stärker mottagarens ställning i förhållande till konkurrenterna på den relevanta marknaden, kan det inte snedvrída konkurrensen och påverka handeln mellan medlemsstaterna.

- 35 I detta fall skulle stödbeloppet vara så obetydligt att det varken har påverkat VLM:s kostnader eller tariffer. Stödet motsvarar endast några belgiska franc per passagerare. Det har således inte givit VLM fördelen av att kunna stärka sin ställning i förhållande till andra flygbolag med vilka det konkurrerar på gemenskapsmarknaden för lufttransporter. Detta skulle innebära att stödet inte heller är så beskaffat att det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.
- 36 För att komma fram till att stödet påverkar handeln mellan medlemsstaterna skulle svaranden, enligt sökandens mening, ha varit tvungen att konstatera att det omtvistade stödet gav VLM fördelen av att kunna stärka sin ställning på marknaden (i förhållande till konkurrenterna). Svaranden har dock inte alls angivit på vilket sätt VLM skulle ha dragit fördel av det erhållna stödet.
- 37 Till att börja med skulle svarandens överväganden om lufttransportsektorns särdrag och den omständigheten att svaranden underrättades om stödet genom ett klagomål från en konkurrent sakna betydelse i detta avseende. Vidare innebär inte det förhållandet att ett statligt stöd beviljas ett företag vars verksamhet av naturliga skäl består i handel mellan olika medlemsstater att det mottagande företaget drar fördel av detta i förhållande till sina konkurrenter. Dessutom har sökanden bestridit att VLM:s drift av linjen Antwerpen — London City Airport skulle få andra bolag att avstå från att driva trafik på denna linje. Marknaden har nämligen liberaliserats och de liberaliserande åtgärderna innebär att ett speciellt förfarande skall tillämpas för att bevilja start- och landningstider till nykomlingar på marknaden. Slutligen har sökanden förnekat att VLM hade ekonomiska problem när lånet beviljades eller till och med två år efter detta, eftersom det är fullkomligt normalt att ett nytt flygbolag lider förluster i samband med starten.
- 38 Sökanden har kommit fram till att det omtvistade stödet inte har givit VLM någon fördel i förhållande till konkurrentbolagen, vilka antingen mottar flera miljoner belgiska franc enligt omstruktureringsprogram som har godkänts av kommissionen eller, i likhet med klaganden Cityflyer, är medlemmar i ett franchisingnätverk som

ger dem möjlighet att erhålla indirekta subventioner från den koncern som de ingår i. I detta avseende har sökanden inte kunnat förstå hur kommissionen kan hävda att ett belopp, som den har uppskattat till maximalt 1 860 000 BFR per år, skulle ge VLM möjlighet att bibehålla sina tariffer, bevara sin ställning på marknaden i förhållande till konkurrenterna och undvika större förluster, till och med konkurs.

- 39 Slutligen skulle svaranden ha åsidosatt artikel 92.1 i fördraget genom att överskatta stödbeloppet. Den har nämligen beräknat stödet på grundval av en riskpremie på 2 procent, eftersom det omtvistade stödet inte var förenat med någon säkerhet som var direkt knuten till lös eller fast egendom. Denna riskpremie borde emellertid ha varit 1 procent med hänsyn till att sökanden genom artikel 3 i låneavtalet gavs dels insyns rätt i all eventuell pantförskrivning och avyttring av tillgångar, dels rätt att få till stånd en inteckning så snart den begärde det. Följaktligen skulle stödbeloppet motsvara summan av den ränta som skall utges vid en räntesats på 8,3 procent i stället för på 9,3 procent.
- 40 Svaranden har hävdats att samtliga förutsättningar för att tillämpa artikel 92.1 i fördraget var uppfyllda i detta fall och menar därför att grunden skall förkastas. Det omtvistade lånet beviljades i själva verket av en statlig myndighet (den flamländska regionen) och gav mottagaren en fördel i förhållande till dennes konkurrenter inom en sektor med intensiv konkurrens. Stödet skulle således snedvrída konkurrensen och påverka handeln mellan medlemsstaterna, eftersom en mycket stor del av den europeiska lufttransporten sker inom gemenskapen, i synnerhet vad beträffar Belgien.

Förstainstansrättens bedömning

- 41 Det skall undersökas om svaranden hade skäl att anse att stödet i fråga snedvred eller hotade att snedvrída konkurrensen och påverkade handeln mellan medlemsstaterna.

A — Snedvridning av konkurrensen

- 42 Det omtvistade stödet syftar till att underlätta utvecklingen och driften av flera europeiska flyglinjer (artikel 1 i låneavtalet, se ovan punkt 13), på vilka mottagaren konkurrerar med andra flygbolag, bland andra bolag som är etablerade i andra medlemsstater. I låneavtalet anges det således inte att stödet skall avse någon särskild utgift. Den omständigheten att det ifrågavarande lånet är räntefritt befriar således mottagaren från normala kostnader för den löpande verksamheten.
- 43 Domstolen och förstainstansrätten har bekräftat att driftsstöd, det vill säga stöd som i likhet med det omtvistade stödet syftar till att befria ett företag från de kostnader som det normalt skulle bära för den löpande driften eller den normala verksamheten, i princip snedvrider konkurrensvillkoren (förstainstansrättens dom av den 8 juni 1995 i mål T-459/93, Siemens mot kommissionen, REG 1995, s. II-1675, punkterna 48 och 77, och i denna dom angiven rättspraxis).
- 44 I avsnitt V femte stycket i det ifrågasatta beslutet har svaranden funnit att "[i] det aktuella fallet och med hänsyn till den livliga konkurrensen inom gemenskapens flygtransportsektor, som numera är liberaliserad, påverkar inte det förhållandet att VLM är det enda bolag som trafikerar linjen Antwerpen — London med ankomst till och avgång från London City Airport, kommissionens uppfattning att det mottagna stödet i alla händelser minskar de nuvarande eller potentiella konkurrenternas möjligheter att tränga in på marknaden för linjen i fråga och snedvrider därmed konkurrensen. Inget förhindrar heller VLM att använda stödet i fråga till att angripa andra marknader." I detta avseende skall det noteras att sökanden inte har bestridit att lufttransportsektorn är föremål för hård konkurrens i gemenskapen.
- 45 Sökanden har inte förnekat att det omtvistade lånet, genom att det beviljades VLM utan ränta, gav detta en fördel. Sökanden har däremot bestridit att fördelen som VLM erhöll stärkte dess ställning i förhållande till konkurrerande flygbolag på marknaden.

- 46 När en offentlig myndighet gynnar ett företag som är verksamt inom en sektor som kännetecknas av stark konkurrens genom att ge detta en fördel, föreligger det en snedvridning av konkurrensen eller en risk för en sådan snedvridning. Om fördelen är liten, snedvrids konkurrensen i liten utsträckning men den snedvrids trots allt. Förbudet i artikel 92.1 i fördraget är tillämpligt på allt stöd som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen, oavsett belopp, i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.
- 47 Detta betyder att svaranden hade skäl att anse att det omtvistade stödet snedvred eller hotade att snedvrida konkurrensen.

B — Inverkan på handeln mellan medlemsstaterna

- 48 Enligt fast rättspraxis utesluter inte a priori det förhållandet att ett stöd är av relativt ringa betydelse eller att det mottagande företaget är relativt litet att handeln mellan medlemsstaterna kan påverkas (domstolens domar av den 21 mars 1990 i mål 142/87, Belgien mot kommissionen, REG 1990, s. I-959, punkt 43; svensk specialutgåva, häfte 10, och av den 14 september 1994 i förenade målen C-278/92, C-279/92 och C-280/92, Spanien mot kommissionen, REG 1994, s. I-4103, punkt 40—42).
- 49 Till och med ett stöd av relativt ringa betydelse kan påverka handeln mellan medlemsstaterna när, såsom i detta fall, den sektor inom vilken det mottagande företaget är verksamt kännetecknas av en livlig konkurrens (domstolens domar av den 11 november 1987 i mål 259/85, Frankrike mot kommissionen, REG 1987, s. 4393, punkt 24, och av den 21 mars 1991 i mål C-303/88, Italien mot kommissionen, REG 1991, s. I-1433, punkt 27; svensk specialutgåva, häfte 11).
- 50 Om ett ekonomiskt stöd som ges av en stat eller med hjälp av statliga medel stärker ett företags ställning i förhållande till andra konkurrerande företag i handeln inom gemenskapen, skall nämligen denna handel anses påverkas av detta stöd (domstolens dom av den 17 september 1980 i mål 730/79, Philip Morris mot kommissionen, REG 1980, s. 2671, punkt 11; svensk specialutgåva, häfte 5).

51 I detta fall ansåg svaranden att ”lånetransaktionen [snedvrider] konkurrensen och påverkar handeln mellan medlemsstaterna, eftersom den berör ett enda bolag vars flygtransportverksamhet, som av naturliga skäl direkt berör handeln, omfattar flera medlemsstater och kan täcka hela EES. Detta är fallet i synnerhet efter den 1 januari 1993 då det tredje åtgärds paketet, som fullbordar liberaliseringsprocessen och högst kännbart ökar konkurrensmöjligheterna, trädde i kraft. VLM är i själva verket en flygtransportör inom gemenskapen med en operativ licens utfärdad inom ramen för bestämmelserna i rådets förordning (EEG) nr 2407/92. I enlighet med artikel 3 i rådets förordning (EEG) nr 2408/92 och artikel 5 i rådets förordning (EEG) nr 2409/92, skall VLM av den eller de berörda medlemsstaterna, förutom i de fall som anges i samma förordningar, ges rättigheter att trafikera förbindelser inom gemenskapen och att fritt fastställa sina tariffer”. (Avsnitt V fjärde stycket i det ifrågasatta beslutet.)

52 Dessa överväganden liksom de som har återgivits i punkt 44 ovan är välgrundade. Det omtvistade stödet berör ett företag som är inriktat på internationell handel genom att det säkerställer förbindelser mellan städer i olika medlemsstater och konkurrerar med flygbolag som är etablerade i andra medlemsstater. I enlighet med vad som framgår av punkt 42 syftar stödet till att underlätta utvecklingen och driften av europeiska förbindelser, vilket medför en ökad risk för att stödet påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

53 Detta betyder att det var på goda grunder som svaranden fann att det omtvistade stödet påverkade handeln mellan medlemsstaterna.

C — Betydelsen av stöd som beviljas VLM:s konkurrenter

54 Den omständigheten att VLM:s konkurrenter erhåller statligt stöd som eventuellt är olagligt saknar betydelse för bedömningen av stödet i den mening som avses i artikel 92.1 i fördraget. En medlemsstats eventuella åsidosättande av en skyldighet

enligt fördraget som har samband med förbudet i artikel 92, kan inte anses vara berättigad av den omständigheten att även andra medlemsstater underlåter att uppfylla denna skyldighet (domstolens dom av den 22 mars 1977 i mål 78/76, Steinike & Weinlig, REG 1977, s. 595, punkt 24; svensk specialutgåva, häfte 3).

D — Uppskattningen av stödbeloppet

- 55 Sökandens ståndpunkt att svaranden skulle ha åsidosatt artikel 92.1 i fördraget genom att överskatta stödbeloppet skall förkastas. Sökanden har nämligen inte visat att VLM, till följd av de rättigheter som följer av artikel 3 i det omtvistade låneavtalet, hade kunnat erhålla det omtvistade lånet till en räntesats på 8,3 procent, vilken enligt sökanden var den räntesats som skulle ha gällt.

E — Slutsats

- 56 Med hänsyn till vad som har anförts ovan kan det inte anses att sökanden har styrkt att svaranden har tillämpat artikel 92.1 i fördraget oriktigt. Talan kan således inte bifallas på den grunden.

Den första delen av den tredje grunden: Bristfällig motivering med avseende på tillämpningen av artikel 92.1 i fördraget

Parternas argument

- 57 Sökanden har framhållit att enligt fast rättspraxis skall den motivering som krävs enligt artikel 190 på ett klart och otvetydigt sätt visa hur den gemenskapsinstitution som är ansvarig för den ifrågasatta rättsakten har resonerat, så att de berörda

kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden för att kunna försvara sina rättigheter och så att gemenskapsdomstolen kan utöva sin kontroll (domstolens dom av den 14 februari 1990 i mål 350/88, Delacre m. fl. mot kommissionen, REG 1990, s. I-395, samt i denna dom angiven rättspraxis, och förstainstansrättens dom av den 28 september 1995 i mål T-95/94, Sytraval och Brink's France mot kommissionen, REG 1995, s. II-2651, punkt 52).

- 58 För att det skall kunna fastställas att ett stöd snedvrider konkurrensen och påverkar handeln inom gemenskapen, skall kommissionen enligt sökanden på ett klart och otvetydigt sätt visa att stödet har givit mottagaren en fördel som har gjort det möjligt för denne att stärka sin ställning i förhållande till konkurrenterna i handeln inom gemenskapen (domen i det ovan i punkt 50 nämnda målet Philip Morris mot kommissionen).
- 59 Det framgår i och för sig av det ifrågasatta beslutet att det inte är uteslutet att ett stöd (till och med av relativt ringa betydelse) kan påverka handeln mellan medlemsstaterna. Enligt sökanden betyder det dock inte att det omtvistade stödet verkligen ger VLM en betydande konkurrensfördel och att det på detta sätt påverkar handeln mellan medlemsstaterna. Svaranden har enligt sökanden fört ett abstrakt resonemang, utan att faktiskt beakta det måttliga stödbeloppet, särdragen för luftfartssektorn och det förhållandet att VLM hade obetydliga marknadsandelar på den relevanta marknaden.
- 60 Slutligen framgår det inte av beslutet om svaranden har undersökt vilken betydelse det omtvistade stödet får för kostnadsstrukturen, tarifferna eller för andra aspekter av VLM:s verksamhet.
- 61 Svaranden har bestridit att den skulle vara bunden av en så omfattande motive-ringsskyldighet och menar att övervägandena i avsnitt V femte och sjätte stycket i det ifrågasatta beslutet innehåller en motivering som fullständigt uppfyller kraven i artikel 190 i fördraget. Den har således dragit slutsatsen att talan inte kan bifallas på denna delgrund.

Förstainstansrättens bedömning

- 62 Enligt fast rättspraxis skall den motivering som krävs enligt artikel 190 på ett klart och otvetydigt sätt visa hur den gemenskapsinstitution som är ansvarig för den ifrågasatta rättsakten har resonerat, så att de berörda kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden för att kunna försvara sina rättigheter och så att gemenskapsdomstolen kan utöva sin kontroll (förstainstansrättens domar av den 18 september 1995 i mål T-471/93, Tiercé Ladbroke mot kommissionen, REG 1995, s. II-2537, punkt 29, samt i denna dom angiven rättspraxis, och av den 24 april 1996 i förenade målen T-551/93, T-231/94, T-232/94, T-233/94 och T-234/94, Industrias Pesqueras Campos m. fl. mot kommissionen, REG 1996, s. II-247, punkt 140, samt i denna dom angiven rättspraxis).
- 63 Det krävs dock inte att motiveringen anger samtliga relevanta sakförhållanden och rättsliga överväganden, eftersom frågan huruvida motiveringen av en rättsakt uppfyller kraven i artikel 190 i fördraget inte enbart skall bedömas mot bakgrund av motiveringens lydelse, utan även mot bakgrund av det sammanhang i vilket motiveringen ingår samt alla rättsregler som reglerar den berörda frågan (domstolens domar av den 29 februari 1996 i mål C-56/93, Belgien mot kommissionen, REG 1996, s. I-723, punkt 86, och av den 15 maj 1997 i mål C-278/95 P, Siemens mot kommissionen, REG 1997, s. I-2507, punkt 17, samt förstainstansrättens dom av den 22 oktober 1996 i mål T-266/94, Skibsvæftsforeningen m. fl. mot kommissionen, REG 1996, s. II-1399, punkt 230). Kommissionen är inte tvungen att ta ställning till samtliga argument som de berörda har åberopat vid denna i motiveringen av de beslut som den fattar för att säkra tillämpningen av konkurrensreglerna. Det räcker med att den anger de omständigheter och rättsliga överväganden som haft en avgörande betydelse för beslutet (förstainstansrättens domar av den 24 januari 1992 i mål T-44/90, La Cinq mot kommissionen, REG 1992, s. II-1, punkt 41, samt i denna dom angiven rättspraxis, och av den 8 juni 1995 i det ovan i punkt 43 nämnda målet Siemens mot kommissionen, punkt 31).
- 64 Då denna princip tillämpas vid bedömningen av en stödåtgärd innebär den ett krav på att kommissionen skall ange skälen till att den anser att stödåtgärden i fråga omfattas av tillämpningsområdet för artikel 92.1 i fördraget. Även om det i vissa fall kan framgå av de förhållanden under vilka stödet beviljades att det är av sådant slag att det kan påverka handeln mellan medlemsstaterna och snedvrیدا eller hota att snedvrیدا konkurrensen, åligger det kommissionen att åtminstone redogöra för dessa omständigheter i motiveringen till sitt beslut (domstolens domar av den 7 juni 1988 i mål 57/86, Grekland mot kommissionen, REG 1988, s. 2855,

punkt 15, och av den 24 oktober 1996 i förenade målen C-329/93, C-62/95 och C-63/95, Tyskland m. fl. mot kommissionen, REG 1996, s. I-5151, punkt 52, och i denna dom angiven rättspraxis).

- 65 I detta fall har svaranden, i avsnitt V andra stycket i det ifrågasatta beslutet, konstaterat att det omtvistade lånet utgör ett stöd i den mening som avses i artikel 92.1 i fördraget och i artikel 61.1 i EES-avtalet. I enlighet med vad som framgår av det ifrågasatta beslutet, i synnerhet av avsnitt V fjärde stycket första meningen och femte stycket tredje meningen, vilka i relevanta delar har återgivits ovan i punkterna 51 respektive 44, har svaranden inte gjort en rent abstrakt bedömning av vilka verkningar det omtvistade stödet verkligen får för konkurrensen och handeln inom gemenskapen. Vad beträffar villkoret om snedvridning av konkurrensen preciseras det i det ifrågasatta beslutet att det stöd som har beviljats VLM snedvrider eller hotar att snedvrída konkurrensen, då det minskar konkurrenternas möjligheter att tränga in på marknaden för linjen Antwerpen — London och ökar möjligheterna för VLM att erövra andra marknader inom en sektor med stark konkurrens. Vad beträffar villkoret om inverkan på handeln mellan medlemsstaterna, konstateras det i beslutet att också detta villkor är uppfyllt med hänsyn till att VLM:s verksamhet omfattar flera medlemsstater och kan täcka hela EES.
- 66 Av denna motivering framgår det att svaranden har undersökt om förutsättningarna för tillämpning av artikel 92.1 i fördraget är uppfyllda. Svaranden har därvid angivit de omständigheter och rättsliga överväganden som haft en avgörande betydelse för beslutet. Motiveringen ger sökanden och gemenskapsdomstolen möjlighet att få kännedom om skälen till att svaranden har ansett att förutsättningarna för att tillämpa artikel 92.1 i fördraget är uppfyllda i detta fall.
- 67 Sökanden kan inte klandra svaranden för att denne inte har undersökt vilka verkningar det omtvistade stödet verkligen får för handeln mellan medlemsstaterna. För det första är detta argument osakligt, vilket framgår av punkterna 44, 51, 65 och 66 ovan. I detta fall ålåg det inte kommissionen att göra någon ingående ekonomisk kalkyl, eftersom den hade redogjort för hur handeln mellan medlemsstaterna påverkades. För det andra var kommissionen inte skyldig att styrka stödets

faktiska verkan, eftersom det rörde sig om ett stöd som inte hade anmälts. Om kommissionen vore tvungen att i sitt beslut styrka den faktiska verkan av redan beviljade stöd, skulle detta utmyнна i att medlemsstater som utbetalar stöd utan att beakta anmälningsskyldigheten i artikel 93.3 i fördraget skulle gynnas framför de som anmäler planerade stöd (domstolens dom av den 14 februari 1990 i mål C-301/87, Frankrike mot kommissionen, REG 1990, s. I-307, punkt 33; svensk specialutgåva, häfte 10).

- 68 Av vad som har anförts ovan följer att de klagomål som sökanden har framfört under den första delen av den tredje grunden skall förkastas.

Den andra delen av den tredje grunden: Bristfällig motivering av förkastandet av argumentationen om ett undantag för stöd av ringa betydelse inom luftfartssektorn

Parternas argument

- 69 Enligt sökanden visar förekomsten av det förenklade förfarandet för godkännande enligt artikel 93.3 i fördraget, som anges i punkt 50 i riktlinjerna, att i kommissionens ögon skall stöd som beviljas inom luftfartssektorn och som är lägre än denna nivå vid en första anblick anses vara förenliga med den gemensamma marknaden.
- 70 Det omtvistade beslutet skulle inte vara tillräckligt motiverat på denna punkt i och med att det inte innehåller några uppgifter som ger gemenskapsdomstolen och sökanden möjlighet att granska i vilken utsträckning svaranden har undersökt om det ringa stöd som VLM erhöll kunde beviljas undantag såsom stöd av ringa betydelse inom luftfartssektorn.

71 Dessutom skulle det ifrågasatta beslutet vara oriktigt på grund av att den flamländska regionens yttrande av den 23 januari 1995 i detta hänseende har förvanskats.

72 I repliken har sökanden gjort gällande att svaranden har överskridit gränserna för sitt utrymme för skönmässig bedömning när den har ansett att undantaget för stöd av mindre betydelse inte kan tillämpas inom lufttransportsektorn, där det råder en intensiv konkurrens inom gemenskapen och där många företag har problem, på grund av att ett stöd, till och med ett måttligt belopp, skulle medföra allvarliga snedvridningar av konkurrensen. Det skulle i själva verket vara irrationellt om nya bolag som har lyckats ta sig in på marknaden för lufttransporter efter liberaliseringen av denna sektor inte, i likhet med små och medelstora företag inom andra sektorer, skulle kunna erhålla ett mindre belopp som investeringsstöd, när de flesta nationella flygbolagen erhåller mycket stora stöd. I detta hänseende skulle svaranden för övrigt ha underlåtit att konstatera att bestämmelserna inom transportsektorn ger kommissionen möjlighet att godkänna mycket stora stöd.

73 Svaranden har yrkat att denna delgrund skall förkastas och har därvid framhållit att själva förekomsten av det förenklade förfarandet för godkännande visar att stöd som är lägre än den föreskrivna nivån inte vid en första anblick kan anses vara förenliga med den gemensamma marknaden.

Förstainstansrättens bedömning

74 Det följer inte på något vis av det förenklade förfarandet för godkännande av stödordningar av ringa betydelse som föreskrivs i punkt 50 i riktlinjerna att stöd som är lägre än den nivå som anges i riktlinjerna skall undgå förbudet i artikel 92.1 i fördraget eller normalt skall anses vara förenliga med den gemensamma marknaden.

- 75 Som svaranden på goda grunder har konstaterat visar nämligen själva förekomsten av detta förfarande att det inte kan vara på det viset. Följaktligen ålåg det inte alls svaranden att pröva om det omtvistade stödet kunde undantas på grund av att det var lägre än den nivå som fastställdes i punkt 50 i riktlinjerna.
- 76 Även om det antas att stöd som är lägre än denna nivå kan anses vara förenliga med den gemensamma marknaden, framgår det ändå av beslutet att svaranden har ansett att stödet i detta fall inte kunde förklaras vara förenligt med den gemensamma marknaden (se ovan punkterna 44 och 51).
- 77 Klagomålet att svaranden oriktigt skulle ha återgivit sökandens yttrande i det ifrågasatta beslutet skall förkastas. Det hänvisas nämligen till detta yttrande vid bemötandet av sökandens argument att den omtvistade statliga åtgärden skulle kunna åtnjuta ett undantag med stöd av punkt 50 i riktlinjerna (avsnitt VII åttonde stycket i det ifrågasatta beslutet). Detta svar är inte väsentligt för skälen till slutsatsen i det ifrågasatta beslutet. Det följer för övrigt av slutsatsen att svarandens bedömning, enligt vilken den omtvistade stödåtgärden omfattas av artikel 92.1 i fördraget, är tillräckligt motiverad (se ovan punkt 65—67). Följaktligen kan klagomålet inte bifallas, även om sökandens yttrande inte troget har återgivits.
- 78 Slutligen har sökanden, genom att i sin replik klandra svaranden för att ha överskridit gränserna för sitt utrymme för skönsmässig bedömning vid tillämpningen av artikel 92.1 i fördraget, framfört en annan grund under rättegången än den som avser åsidosättande av motiveringsskyldigheten. Eftersom den inte föranleds av rättsliga eller faktiska omständigheter som framkommit först under förfarandet, skall grunden avvisas med stöd av artikel 48.2 i rättegångsreglerna.

- 79 Detta klagomål är i alla händelser grundlöst. I detta fall har svaranden tillämpat riktlinjerna. Det skall härvid erinras om att kommissionen kan uppställa gränser för sin skönsmässiga bedömning genom rättsakter som de ifrågavarande riktlinjerna, under förutsättning att det framgår hur institutionen kommer att agera och att de inte avviker från normerna i fördraget (domstolens dom av den 24 mars 1993 i mål C-313/90, CIRFS m. fl. mot kommissionen, REG 1993, s. I-1125, punkterna 34 och 36, förstainstansrättens dom av den 12 december 1996 i mål T-380/94, AIUFFASS och AKT mot kommissionen, REG 1996, s. II-2169, punkt 57, se även förstainstansrättens dom av den 5 november 1997 i mål T-149/95, REG 1997, s. II-2031, punkt 61). Sökanden har dock inte visat att riktlinjerna avviker från fördraget. Det framgår för övrigt av punkt 54 ovan att den omständigheten att VLM:s konkurrenter erhåller statligt stöd som eventuellt är olagligt saknar betydelse för bedömningen av stödet i den mening som avses i artikel 92.1 i fördraget.
- 80 Av vad som har anförts ovan följer att de klagomål som sökanden har framfört under den andra delen av den tredje grunden skall förkastas.

Den andra grunden: Åsidosättande av artikel 92.3 c i fördraget som ger kommissionen möjlighet att förklara att stöd som är avsett att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter är förenligt med den gemensamma marknaden

Parternas argument

- 81 Enligt sökanden skall det omtvistade stödet omfattas av artikel 92.3 c i fördraget även om det faller in under artikel 92.1 i fördraget. Svaranden har gjort en uppenbart oriktig bedömning vid prövningen av om stödet kunde godkännas med stöd av den förstnämnda artikeln och har på ett uppenbart sätt överskridit gränserna för sitt utrymme för skönsmässig bedömning.

- 82 Kommissionen har enligt sökanden inte tagit till vara på hela sitt utrymme för skönsmässig bedömning genom att utfärda riktlinjerna. Den skall i varje konkret fall undersöka i vilken mån ett stöd kan anses vara förenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 92.3 c i fördraget. Riktlinjerna kan inte grunda en prima facie-presumtion för att situationer som inte anges i dessa är uppenbart olagliga och inte kan anses vara förenliga med den gemensamma marknaden med stöd av artikel 92.3 i fördraget. Om en bestämd stödform inte anges i riktlinjerna, är det sökandens mening att kommissionen inte kan begränsa sig till att hänvisa till dessa.
- 83 I detta fall menar emellertid sökanden att svaranden har åsidosatt denna skyldighet genom att inte undersöka i vilken mån stödet till VLM, med hänsyn till sitt belopp, kunde bli föremål för ett undantag såsom ett stöd som var avsett att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter i den mening som avses i artikel 92.3 c i fördraget. Kommissionen borde ha prövat detta mot bakgrund av punkt 8 i riktlinjerna (där det framhålls att lufttransportföretagen i gemenskapen måste kunna konkurrera på lika villkor) och med beaktande av att sådana nya flygbolag som VLM, sedan ikraftträdandet av det tredje åtgärds paketet för luftfart, måste bemöta konkurrenter av vilka den övervägande delen gynnas av ett program med subventioner som kommissionen har godkänt.
- 84 Enligt sökanden har svaranden också felaktigt ansett för det första att det omtvistade stödet utgjorde ett driftsstöd, för det andra att det inte var förenat med något villkor om vad summan skulle anslås till och för det tredje att sökanden inte hade erhållit någon säkerhet samt att VLM hade ekonomiska problem vid tidpunkten för beviljandet av lånet. I själva verket är stödet i fråga ett investeringsstöd, eftersom det skall anslås till utveckling av olika europeiska flygförbindelser.
- 85 Svaranden menar att grunden skall förkastas och har till stöd för detta framhållit att den strikt har tillämpat de riktlinjer som den har antagit inom ramen för sitt utrymme för skönsmässig bedömning.

Förstainstansrättens bedömning

- 86 Artikel 92.3 c i fördraget ger kommissionen utrymme för en skönmässig bedömning genom att det föreskrivs att de däri uppräknade stöden "kan" anses förenliga med den gemensamma marknaden när de inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset (se domen i det ovan i punkt 50 nämnda målet Philip Morris mot kommissionen, punkt 17).
- 87 Sökanden kan inte klandra svaranden för att ha överskridit gränserna för sitt utrymme för skönmässig bedömning genom att inte undersöka i vilken mån det omtvistade stödet kunde bli föremål för ett undantag såsom ett stöd som var avsett att underlätta utveckling av vissa former av näringsverksamheter. I avsnitt VII sjunde stycket i det ifrågasatta beslutet har nämligen svaranden uttryckligen prövat denna fråga och bemött de argument som framfördes av de belgiska myndigheterna under det administrativa förfarandet. I synnerhet har den förklarat att den "i själva verket endast [är] beredd att bevilja undantag enligt de ovannämnda bestämmelserna för stöd till företag under omstrukturering. ... Men i detta fall har de belgiska myndigheterna själva angivit att lånet inte utgör ett stöd till omstrukturering och de har inte hänvisat till något program för sanering av företaget VLM. Undantaget i artikel 92.3 c i fördraget och artikel 61 i EES-avtalet kan således i alla händelser inte tillämpas". Genom konstaterandet att det omtvistade stödet inte utgör ett stöd till omstrukturering har svaranden uttryckligen hänvisat till riktlinjerna, enligt vilka undantaget för utveckling av näringsverksamheter i artikel 92.3 c enbart gäller för stöd till omstrukturering (punkterna 37 och 38 i riktlinjerna).
- 88 Eftersom stödbeloppet inte är något bedömningskriterium enligt artikel 92.3 c i fördraget eller enligt de riktlinjer som är tillämpliga i detta fall, ålåg det inte alls svaranden att särskilt pröva om stödet, med hänsyn till sitt belopp, kunde bli föremål för ett undantag med stöd av denna bestämmelse.

- 89 Inom ramen för det omfattande utrymme för skönsmässig bedömning som svaranden har till sitt förfogande vid tillämpning av artikel 92.3 c i fördraget kan den välja de kriterier som den bedömer är lämpligast för att bestämma om ett stöd kan anses vara förenligt med den gemensamma marknaden, så länge som dessa kriterier överensstämmer med artiklarna 3g och 92 i fördraget. I detta avseende kan den ange de kriterier som den har för avsikt att tillämpa i riktlinjer som skall vara förenliga med fördraget (se ovan punkt 79). Kommissionen antar sådana riktlinjer inom ramen för sitt utrymme för skönsmässig bedömning och de medför endast en automatisk begränsning av denna befogenhet när de stöd som anges i riktlinjerna prövas i förhållande till principen om likabehandling. När kommissionen bedömer ett enskilt stöd mot bakgrund av sådana riktlinjer som den tidigare har antagit, kan den inte anses överskrida gränserna för sitt utrymme för skönsmässig bedömning eller avstå från detta. För det första kan den upphäva eller ändra riktlinjerna om detta skulle visa sig vara nödvändigt. För det andra avser riktlinjerna en avgränsad sektor och är motiverade av en önskan att följa en politik som den har slagit fast.
- 90 I motsats till vad sökanden har gjort gällande framgår det av punkt 10 i riktlinjerna att de omfattar det omtvistade stödet. I punkt 14 i riktlinjerna (kapitel III) preciseras att direkta subventioner till driften av flyglinjer i princip endast kan godtas när stödet är avsett att möjliggöra för mottagaren att fullgöra sin allmänna trafikplikt (kapitel III.2 punkt 15—23) eller är av social karaktär (kapitel III.3 punkt 24). I punkt 37—42 i riktlinjerna räknas det upp ett antal villkor som skall uppfyllas av mottagarna av stöd som kan godkännas för utveckling av vissa näringsverksamheter med stöd av artikel 92.3 c i fördraget. Av systematiken i de relevanta punkterna framgår det att det endast är stöd till omorganisering som kan godkännas.
- 91 I andra hand menar sökanden att svaranden har gjort en uppenbart oriktig bedömning genom att inte pröva frågan mot bakgrund av artikel 8 i riktlinjerna, där det framhålls att kommissionens önskan är att lufttransportföretagen skall kunna konkurrera på lika villkor. Med detta klagomål vill sökanden ha sagt att, eftersom andra flygbolag har erhållit statligt stöd, måste det omtvistade stödet godkännas för att VLM skall kunna konkurrera på lika villkor med dessa bolag som har erhållit statligt stöd.

- 92 I detta avseende finns det anledning att uppmärksamma att godkännandet av statligt stöd som har beviljats vissa flygbolag inte i kraft av själva sakförhållandet (*ipso facto*) medför en rätt för andra flygbolag till ett undantag från det principiella förbudet mot stöd. Det åligger kommissionen att inom ramen för sitt utrymme för skönsmässig bedömning göra en enskild prövning av varje planerat stöd. Prövningen skall göras mot bakgrund av dels de särskilda omständigheter som är kännetecknande för stödet, dels de allmänna principerna i gemenskapsrätten och i riktlinjerna. Även om bolag som är etablerade i andra medlemsstater skulle ha erhållit olagligt stöd, saknar detta betydelse för bedömningen av stödet i fråga (se ovan punkt 54).
- 93 Kommissionen kan i varje fall inte gå miste om sitt utrymme för skönsmässig bedömning endast av den anledningen att den har godkänt ett stöd till en konkurrent, om inte bestämmelserna i fördraget som ger kommissionen denna befogenhet skall förlora sin mening.
- 94 Sökanden kan inte klandra svaranden för att denne har ansett att det omtvistade stödet utgjorde ett driftsstöd, att det inte var förenat med något villkor om vad summan skulle anslås till, att sökanden inte hade erhållit någon säkerhet och att VLM hade ekonomiska problem vid tidpunkten för beviljandet av lånet. I låneavtalet föreskrivs det nämligen inte att stödet skall användas till finansiering av någon särskild utgift (se ovan punkt 42), vilket betyder att det befriar VLM från kostnader för den löpande verksamheten. Följaktligen utgör stödet i fråga ett stöd till driften eller verksamheten (se i detta hänseende förstainstansrättens dom av den 8 juni 1995 i det ovan i punkt 63 nämnda målet Siemens mot kommissionen, punkt 77) och inte ett stöd till omstrukturering eller investeringar.
- 95 I det ifrågasatta beslutet har svaranden inte påstått att sökanden inte skulle ha erhållit någon säkerhet för lånet. Den har, i avsnitt V sjunde och åttonde stycket, uppgivit att "långgivaren [har] en viss garanti" och att "denna säkerhet inte är direkt knuten till lösa eller fasta tillgångar som exempelvis en förskrivning skulle vara", vilket bekräftas av en genomläsning av artikel 3 i låneavtalet.
- 96 Slutligen har svaranden inte konstaterat att VLM hade ekonomiska problem mindre än två år efter bildandet (avsnitt V sjätte stycket) genom att bedöma det

omtvistade stödet i förhållande till artikel 93.3 c i fördraget, utan genom att tillämpa kriteriet som går ut på en jämförelse med en privat investerare i en marknadsekonomi för att pröva om lånet i fråga utgjorde ett stöd i den mening som avses i fördraget. I detta avseende har sökanden inte styrkt att svaranden skulle ha tillämpat denna princip felaktigt, vilket betyder att även om det bestridda konstaterandet kanske är onyanserat, kan denna omständighet inte i sig medföra att det ifrågasatta beslutet skall ogiltigförklaras.

- 97 Av vad som har anförts ovan följer att det var på goda grunder som svaranden nekade att bevilja ett undantag med stöd av artikel 92.3 c i fördraget.

Den tredje delen av den tredje grunden: Bristfällig motivering med avseende på tillämpningen av artikel 92.3 c i fördraget

Parternas argument

- 98 Enligt sökanden kan kommissionen inte i ett enskilt beslut inskränka sig till att hänvisa till riktlinjer som ger uttryck för dess politik inom den berörda sektorn eller till att konstatera att de villkor som anges i riktlinjerna inte är uppfyllda. Den skall faktiskt pröva om stödet i fråga inte omfattas av undantaget i artikel 92.3 c i fördraget.
- 99 I detta fall skulle enligt sökanden de skäl som har angivits i beslutet inte göra det möjligt att kontrollera om svaranden har beaktat alla faktiska och rättsliga omständigheter som hade kunnat göra det befogat att bevilja ett undantag från förbudet mot statligt stöd. Den bristfälliga motiveringen blir ännu mer uppenbar av det förhållandet att de riktlinjer som svaranden har hänfört sig till i sitt beslut inte nödvändigtvis begränsar tillämpningen av artikel 92.3 c i fördraget till stöd till omstrukturering.

- 100 Framför allt menar sökanden att skälen i beslutet inte skulle göra det möjligt att bedöma i vilken mån svaranden faktiskt har undersökt om det omtvistade stödet inte uppfyller det kriterium som anges i avsnitt VII tredje stycket i det ifrågasatta beslutet. Enligt detta kriterium gäller de undantag som återfinns i artikel 92.3 i fördraget och i artikel 61.3 i EES-avtalet endast om kommissionen kan fastställa att, utan stödet i fråga, skulle inte marknadskrafterna ha varit tillräckliga för att få den framtida mottagaren av stödet att medverka till att uppfylla något av de syften för vilka undantagen finns.
- 101 Svaranden anser att den har lämnat en tillräcklig förklaring i beslutet till varför den inte godkände det omtvistade stödet och har därvid särskilt framhållit att det omtvistade stödet inte ingick i något omstruktureringsprogram som tidigare hade godkänts av kommissionen. Följaktligen menar svaranden att den tredje delgrunden skall förkastas.

Förstainstansrättens bedömning

- 102 Genom att erinra om de kriterier som definieras i riktlinjerna och konstatera att dessa kriterier inte var uppfyllda i detta fall (avsnitt VII sjunde stycket i det ifrågasatta beslutet) har svaranden motiverat sitt beslut tillräckligt. Mottagaren av stödet, berörda tredje parter och gemenskapsdomstolen kan nämligen mycket väl utläsa skälen till att svaranden har nekat att bevilja ett undantag med stöd av artikel 92.3 i fördraget.
- 103 Sökanden kan inte klandra svaranden för att inte ha prövat huruvida marknadskrafterna, utan det omtvistade stödet, skulle ha varit tillräckliga för att få den

framtida mottagaren av stödet att medverka till att uppfylla något av de syften för undantagen som anges i artikel 92.3 c i fördraget och i artikel 61.3 i EES-avtalet (se avsnitt VII tredje stycket i det ifrågasatta beslutet). Det är nämligen tillräckligt att kommissionen konstaterar att ett enda av de villkor som anges i riktlinjerna för att stöd skall kunna godkännas enligt artikel 92.3 c i fördraget inte är uppfyllt (i detta fall att syftet med stödet inte var omstrukturering) för att den tillräckligt väl skall ha motiverat slutsatsen att stödet inte kan godkännas med stöd av denna bestämmelse.

104 Följaktligen kan talan inte heller bifallas på den tredje delen av den tredje grunden.

105 Härav följer att talan skall ogillas i sin helhet.

Rättegångskostnader

106 Enligt artikel 87.2 i rättegångsreglerna skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Svaranden har yrkat att sökanden skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom sökanden har tappat målet, skall svarandens yrkande bifallas.

På dessa grunder beslutar

FÖRSTAINSTANSRÄTTEN
(femte avdelningen i utökad sammansättning)

följande dom:

- 1) **Talan ogillas.**

- 2) **Sökanden skall ersätta rättegångskostnaderna.**

García-Valdecasas

Tiili

Azizi

Moura Ramos

Jaeger

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 30 april 1998.

H. Jung

J. Azizi

Justitiesekreterare

Ordförande

Innehåll

Tillämpliga bestämmelser	II - 723
Faktiska omständigheter i målet	II - 726
Förfarande	II - 730
Yrkanden	II - 730
Upptagandet till sakprövning	II - 731
Parternas argument	II - 731
Förstainstansrättens bedömning	II - 732
Prövning i sak	II - 733
Den första grunden: Åsidosättande av artikel 92.1 i fördraget	II - 734
Parternas argument	II - 734
Förstainstansrättens bedömning	II - 736
A — Snedvridning av konkurrensen	II - 737
B — Inverkan på handeln mellan medlemsstaterna	II - 738
C — Betydelsen av stöd som beviljas VLM:s konkurrenter	II - 739
D — Uppskattningen av stödbeloppet	II - 740
E — Slutsats	II - 740
Den första delen av den tredje grunden: Bristfällig motivering med avseende på tillämpningen av artikel 92.1 i fördraget	II - 740
Parternas argument	II - 740
Förstainstansrättens bedömning	II - 742
Den andra delen av den tredje grunden: Bristfällig motivering av förkastandet av argumentationen om ett undantag för stöd av ringa betydelse inom luftfartssektorn	II - 744
Parternas argument	II - 744
Förstainstansrättens bedömning	II - 745
Den andra grunden: Åsidosättande av artikel 92.3 c i fördraget som ger kommissionen möjlighet att förklara att stöd som är avsett att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter är förenligt med den gemensamma marknaden	II - 747
Parternas argument	II - 747
Förstainstansrättens bedömning	II - 749
Den tredje delen av den tredje grunden: Bristfällig motivering med avseende på tillämpningen av artikel 92.3 c i fördraget	II - 752
Parternas argument	II - 752
Förstainstansrättens bedömning	II - 753
Rättegångskostnader	II - 754